

SAĞLIK İÇERİKLİ BASIN HABERLERİ VE ÇOCUĞA YAKLAŞIMI: BİR İÇERİK ANALİZİ¹

Zülfikar DAMLAPINAR²

Umur IŞIK³

ÖZ

Kitle iletişim araçları birçok alanda olduğu gibi sağlık konulu gelişmeler hakkında haberdar olma ve bilgilendirme için önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden basın kuruluşları da sağlık alanında verdikleri haberlerde profesyonelleşmeyi sağlamak amacıyla tıp alanında uzmanlaşmış kadroları da istihdam etmeye başlamıştır. Ancak, sağlık haberciliğinde yeterli profesyonelliğin sağlanmadığı gözlenen sorunlardan ve tartışmalardan anlaşılmaktadır. Özellikle sağlık alanında medyada yer alan gelişmelere ilişkin konu içeriğinin özelliği, telafisi çok zor ya da imkânsız sonuçlar doğurabilecek etkiye sahip olması bakımından daha profesyonel mesleki tecrübeyi ve yoğunlaşmayı gerektirmektedir. İletişim alanında haber incelemeleri önemli bir yer tutmakla birlikte sağlık haberleri üzerine odaklanan çalışmaların yeterli orana ulaştığını söylemek mümkün görünmemektedir.

Bu araştırma, “Türk basınının sağlık içerikli haberlerinde çocuğa yaklaşım tarzlarının hangi karakteristikleri ortaya koyduğu” temel araştırma sorusundan hareketle haberlerin; çocuk olgusuna yaklaşımı, sağlıklı yaşam koşulları hakkında bilgilendirebilme, sağlık ve tıbbi gelişmeler konusunda haberdar etme düzeyi, çocukların sağlık içerikli haberleri değerlendirebilme potansiyelini tespit amacıyla yönelik olarak yürütülmüştür. Araştırma, Türk basınına temsilen Temmuz 2008 verilerine göre en yüksek tiraja sahip dört günlük gazetenin (*Hürriyet, Posta, Sabah, Zaman*) sağlık ve tıbbi konulara ilişkin verilen haberleri üzerine 2008 yılı Eylül ayındaki 30 günlük yayın periyodunda yürütülmüştür. Nitel ve nicel içerik analiz yönteminin kullanıldığı araştırma sonuçlarına göre Türk basınında sağlık içerikli haberler bilgilendirme, farkındalık yaratma ya da haberdar etme amaçlarından çok, ilgi ve dikkat çekmeye yönelik olarak yapılandırılmaktadır. Bu sebeple incelenen haberlerde abartı, bilgi eksiklikleri, sansasyon, çarpıtma gibi etik sorunlara da rastlanmaktadır.

Araştırmadan elde edilen veriler ve ortaya çıkan sonuçların özellikle çocuklara yönelik olarak daha ‘sağlıklı’ bir haber medyası için atılacak adımlar açısından fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar sözcükler: Türk basını, sağlık içerikli haberler, çocuğa yaklaşım, haber etiği

HEALTH RELATED NEWS IN THE PRESS AND APPROACH TO CHILDREN: A CONTENT ANALYSIS

ABSTRACT

Media is considered as an important source for acquiring news and information regarding health related developments as it is for several other areas. In this respect, press organizations have begun to employ expert staff specialized in medicine in order to ensure professionalism in the news they provide relating to the area of health.

¹ Araştırma sonuçları, 5. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi’nde sunulmuştur. Bildiri kitabı yayımlanmamıştır. Çalışma, tadil edilerek bu makalede tamamlanmıştır.

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, zdamlapinar@hotmail.com

³ Yrd. Doç.Dr., Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, umur@gazi.edu.tr

However, it is understood that adequate professionalism has not been achieved in health journalism. Especially, due to the nature of the subject content relating to developments in the area of health covered in media having the potential impact to cause consequences which are difficult or impossible to redress, It requires more professional attention and concentration. Although news analyses have a significant place in the area of communication, studies focusing on health news do not appear to have reached an adequate level.

This study, starting from the research question “what characteristics the Turkish press demonstrate in terms of their approach to children in their health related news coverage”, aimed to establish their approach to the child phenomenon, ability to inform regarding healthy living conditions, level of news coverage relating to health and medical developments, potential to assess child health related news. The study is conducted on the health and medical subjects related news in four Turkish newspapers (*Hürriyet, Posta, Sabah, Zaman*) with the highest circulation according to July 2008 data to represent Turkish press over a 30 day publication period in September 2008. According to the study results using qualitative and quantitative content analyses methods, health related news in the Turkish press is structured towards attracting interest and attention rather than aiming to inform, raise awareness or report. Consequently, ethical issues such as exaggeration, lack of information, sensationalism and distortion are also encountered in the news investigated.

It is estimated that the data and results emerged from this study will be beneficial in terms of steps to be taken for a 'healthier' news media especially towards children.

Keywords: Turkish press, health news, approach to children, news ethics.

Giriş

Sağlık içerikli olay, olgu, sorun ya da problemler insan ilgisini çeken önemli bir konu olarak haber değeri taşımaktadır. Diğer haber içeriklerinden farklı olarak sağlık içerikli konular, insan hayatını, sağlığını, yaşamının kalitesini doğrudan etkileyebilecek sonuçlara işaret ettiğinden kitle iletişim ortamlarında yayınlanmasının ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bu bakımdan, “Hukukçuların hatalarını astıkları, doktorların gömdüklerini” söyleyen deyişe eklenen “gazeteciler ise hatalarını yayınlıyor” (Çaplı, 2002: 15) şeklindeki ironik yaklaşım sorunun hassasiyetini, alana dair yapılacak akademik çalışmaların ve iletişim araştırmalarının önemini ortaya koymaktadır.

Başta sağlık, tıp olmak üzere bilimsel karakterli ve anlaşılması güç konularda medyanın belki de çoğu zaman kendini göstermeye çalışırcasına olayın üstüne atılan, heyecan arayan, ancak meseleyi yine de tam olarak açıklayamayan habercilik süreci hakkında en önemli tartışmalardan biri Baker’a göre (2002: 9-10) “Bilimsel hakikatlerin medya tarafından hiç haksızlık etmeden sunulduğuna emin olabilir miyiz?” sorusudur. Sağlık ve tıpla ilgili konularda önemli bir bilgi, bilinç, davranış,

kanaat ya da tutumların kaynağı olduğuna dair çoğu araştırma (Moynihan vd. 2000; Gandey, 2003; Stryker vd., 2008; Dorfman, 2003; Seale, 2003) haber medyasında bu ve benzeri sorunlara yaklaşımın somut veriler üzerinden tartışılmasını daha anlamlı kılmaktadır.

Sağlık içerikli haberlere ilişkin son dönemde yapılan çalışmaların artış eğilimi göstermesine karşın, bu tür haberlerin çocuk olgusuyla ilişkisi üzerine yapılan araştırmalara rastlamak oldukça zor görünmektedir. Bununla birlikte basın ve çocuk üzerine yapılan çalışmalarda genellikle çocukların dramları ve olumsuz yaşam koşulları (Büyükbakkal ve Büyükbakkal, 2005: 81), haklarının ihmalleri ya da eşitsizliğin yeniden üretimi (Cangöz, 2005: 83) çocuk olgusunun başka olgulara karşı muhalif duruşta bir argüman olarak kullanılması (Damlapınar ve Dönmez, 2003: 517) ve benzeri konulara ağırlık verildiği gözlenmektedir.

Medya içeriğinin çocuk davranışı üzerindeki etkili olduğuna dair önemli bir literatür oluşmuştur. Özellikle şiddet içeriği, sansasyon ve cinsellik barındıran haber ve yapımlar çocukların psiko-sosyal gelişimleri üzerindeki etkisi önemli bir tartışma konusudur.

Medyada “tüketim nesnesi” olarak temsil edilen çocuklar; teşhir edilmekte, damgalanmakta ya da dışlanmaktadır. Medya pek çok konuda mevcut düzenin devamını sürdürecektir, bu yöndeki değer yargılarını güçlendirecek işlev görür. Bu hâkimiyet alanı içinde toplumsal olguları “iyi” ve “kötü” şeklinde sınıflandırarak habere yansıtma alışkanlığı vardır (Arslan, 2014: 72). Bu bakış açısı ile habere konu olan çocuklar, “suçlu” ya da “mağdur” gibi nitelermelerle haber içeriklerine malzeme olabilmektedir.

Türk medyasında çocuk içerikli haberlerin seçimini “eşik bekçiliği” açısından konu alan bir çalışmada (Kahriman, 2013) editör, müdür ve genel yayın yönetmeni gibi “eşik bekçileri” ile derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak görüşülmüş, çocukların haberlerde dram malzemesi olarak kullanıldığı, reyting ve tiraj uğruna sömürüldükleri ve çocukların olayların duygusal yönünü öne çıkaracak şekilde haber malzemesi olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Türk medyası, çocukları; fiziksel şiddet, cinsel istismar gibi olumsuz içerikli ancak reyting/tiraj getirici

haberlere konu yaparken, gençlere ve çocuklara örnek teşkil edecek, farkındalık yaratacak “başarı öykülerine” ise daha az yer vermektedir.

Hürriyet, Posta ve Zaman gazetelerinde yer alan “çocuk gelin” haberlerini inceleyen bir başka çalışma; haberlerin çözüm odaklı farkındalık yaratma ve kamu politikaları üretilmesi hususunda açılım sağlama kapasitelerini değerlendirmiştir. Ocak 2012 ila Kasım 2013 arasında yayınlanan haberler; Uluslararası Gazeteciler Federasyonu tarafından belirlenen “çocuk haberciliği ile ilgili rehber ilkelere” aykırı tarzda ve kız çocuklarının uğradığı şiddetin boyutunu herhangi bir sansüre tabi tutmaksızın ve kimi zaman pornografik bir temsile dönüştürecek şekilde sunulmuştur. Bazı haberlerde çocukların isimleri açık olarak yer almış, fotoğrafları basılmış ve mağduriyeti yeniden üretmekten öte bir anlam taşımayacak şekilde servis edilmiştir. Bu yönüyle de “çocuk gelinler” konulu haberler, farkındalık yaratmak ve açılım sağlamak bir yana, “çaresiz, zavallı kurbanlar” temsilini meşrulaştıracak şekilde ele alınmış ve çocuk ve insan hakları odaklı bir habercilik anlayışından oldukça uzak olarak değerlendirilmiştir (Ova, 2014).

Yeni Zelanda’da, 2005 yılında “engelli çocuklar” temasıyla yayınlanmaya başlayan ve bu konuda toplumsal bir farkındalık yaratan “Attitude” (Yaklaşım) dizisinin yapımcıları Robyn Scott Vincent ve Tanya Black’e göre; medya tarafından çizilen engelli çocuk portreleri, toplumun bakış açısını ve davranış biçimlerini de etkilemektedir. Ancak medyanın ele aldığı konular “acziyet, umutsuzluk” teması üzerinedir ve acıma duygusu uyandırmak üzere tasarlanmaktadır. Engelli çocuklara destek olmak bir yana toplumdan daha da dışlanmalarına yol açan bu türde bir “tembel ve dengesiz habercilik” ise gazetecilerin bilgisizliğinden kaynaklanmaktadır ve toplumun bilgisini artıracak haberler üretmedikleri anlamına gelmektedir (Vincent ve Black, 2013: 279-298).

Kitle iletişim üzerine araştırma alanlarından içerik üzerine araştırmalar kategorisindeki (Yumlu, 1994: 63-64) bu çalışma betimleyici bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın temel amacı Türk basının sağlık içerikli haberlerindeki temel karakteristiklerini incelemek, haber metinlerinin konu kategorilerini, yaklaşımlarını, sağlık haberlerinin çocuk olgusuna yer verme ve bu olguya yaklaşımlarını tespit etmek, metinlerin çocuk alıcılara uygunluk düzeyini belirlemek

şeklinde tanımlanmıştır. Araştırma, 2008 Eylül ayındaki 30 günlük süreçte en yüksek tiraja sahip dört gazete (*Hürriyet, Posta, Sabah ve Zaman*) üzerine yapılan nicel ve nitel içerik analiz bulgularına dayanmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulguların ve ulaşılan sonuçların daha “sağlıklı” bir habercilik anlayışının yerleşmesi açısından katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

1. Kuramsal Yaklaşım ve Kavramsal Çerçeve

Medyanın sağlık ve tıp alanında hangi konuların daha önemli olduğu hakkındaki kamusal tartışmaları yönlendirerek gündemin yapılandırılmasında temel bir rol oynadığı kabul edilmektedir (Karpf, 1988: 230-231). Bu süreç, öncelikle gündemdeki sağlık ve tıp olay ya da olgularından hangisine haber değeri yüklenerek seçilmesi ve kitle iletişim aracında haber haline getirilmesi ile başlamaktadır.

Galtung ve Ruge’un haber değer kuramı (Güz, 2005: 65-68; Çebi, 2002: 124-125) açısından değerlendirildiğinde sağlık içerikli konu, olgu, sorun ya da problemler belirli bir haber değeri taşımaktadır. Bu kapsamda sağlıkla ilgili herhangi bir konu;

- Belirli bir dikkat eşiğini aşacak özelliğe sahip olduğu ölçüde haber değeri taşıyabilir. Bu da olayın yoğunluğuna bağlıdır. Yani sağlık alanında her hangi bir konunun medyada haber olarak yer alması alıcıların dikkatini çekecek kadar önemli görülmesine bağlıdır.

- Açık, net, anlaşılır ve bireyler tarafından algılanabilir bir olay ya da olguya dair olduğu sürece haber olarak değerlendirilebilir. Sağlıkla ilgili yaşanan birçok gelişmenin haber değeri taşımamasının sebeplerinden birisi çoğu insanın anlama ve kavrama kapasitesinin üzerinde olmasıdır. Bunun için birçok tıbbi olay, haber olarak yer almaz ya da haber olarak yer alsa bile uzmanlık gerektiren ayrıntılar habere yansıtılmamaktadır.

- İnsanların beklentilerine uygun olduğu ölçüde haber değeri taşır. Yani habere konu olay ya da olgu insanların bir ihtiyacını tatmin etme potansiyelini ya da tahmin edebileceği sonuçlar içermelidir. Belirli bir hastalığın tedavisindeki tıbbi gelişme, bu tedaviye muhatap olan hastalar için daha önemli olarak görülecektir.

• Beklenmedik olaylara dair konular daha yüksek haber olma ihtimaline sahiptir. Bireyler nadir görülen sağlık olaylarını daha ilginç bulabileceğinden bu tür olayların haber değeri daha yüksek görülmektedir. Medyanın özellikle ‘yapışık ikizler’ veya benzeri olaylara yoğun bir ilgi göstermesi bu ölçütün bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

• Kamuoyunda yoğun olarak tartışılan bir sorunun devamı olarak algılanabilecek bir konuyla ilgili olduğunda haber olarak değerlendirilir. Sağlıkla ilgili olarak medyada ya da kamuoyu gündeminde tartışılan herhangi bir konunun uzantısı olarak kabul edilebilecek herhangi bir husus medyada daha kolay haber olarak değerlendirilme potansiyeline sahiptir. Tıbbi hata sonucu yeni doğan ünitelerinde bebek ölümlerine sık rastlandığı bir dönemde, benzeri bütün olayların daha yoğun bir şekilde değerlendirilmesine sebep olacaktır.

• Sonuçları itibarıyla ne kadar olumsuzluk içeriyorsa medyada haber olarak değerlendirilme ihtimali de o kadar artacaktır. Salgın bir hastalık ne kadar çok insanın ölümüne yol açmış ise haber olarak medyada yer alma ihtimali de o denli yükselecektir.

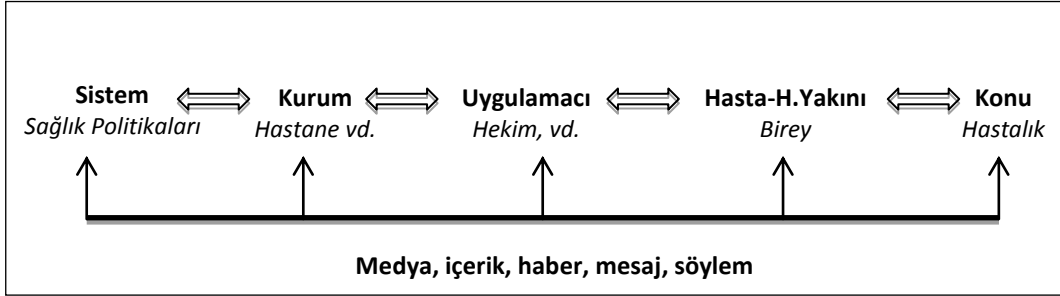
• Ne kadar kolaylıkla insan hikâyesi haline getirilebiliyorsa o kadar önemli bir haber olarak değerlendirilme ihtimali vardır. Sağlığı açısından engelli insanlarla ilgili çoğu haber örnek olarak bu kategoride yer alırlar. Çoğu engelliye ilişkin haberlere rastlanmazken, konu bir başarı hikâyesi ile bütünleştirildiğinde haber olarak yer alabilmektedir.

• Elit olarak görülen insanlarla ilgili ise daha yüksek haber olma ihtimaline sahiptir. Medyada, sıradan insanların geçirdiği birçok hastalık haber olarak yer almazken, toplumda tanınan, ünlü bir kişinin sağlığı ile ilgili olayların haberlere ayrıntılı bir şekilde yansıtılması daha muhtemel bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Basın ve genel anlamda medyanın haberleri ve diğer mesajları geniş bir kitlede farklı eğitim, kültürel özellikler ve ekonomik düzeylerdeki bireylere aynı içerikle ulaşmaktadır. Benzer şekilde, her bir sağlık içerikli haber ya da mesaj sağlık sisteminden, sağlık kurumlarına, hasta veya yakınından; konu, sorun ya da probleme

kadar değişik bir etkileşime yol açma potansiyeli bulunmaktadır. Bu bakımdan medya ve sağlık iletişiminin şematik yapısı *Şekil 1*'deki gibi dairesel bir süreç olarak ele alınabilir.

Şekil 1: Medya ve Sağlık Etkileşiminin Şematik Yapısı

2. Türkiye’de Medya ve Sağlık İçerikli Haberler: Mevcut Durum

Ülkemizde sağlık haberciliği üzerine yapılan araştırmaların son yıllarda artış eğilimi gösterdiği görülmektedir. 1 Şubat -31 Mart 2005 tarih aralığını kapsayan ve en yüksek tiraja sahip 7 gazete¹ üzerine yapılan bir araştırmaya göre (Kumbasar, 2006: 73) gazetelerdeki sağlık metinlerinin türlerine bakıldığında; en fazla sağlık haberine yer veren Takvim Gazetesi’nde haberlerin yüzde 69.3’ü aktüel haber, yüzde 12.9’u araştırma, yüzde 10.4’ü yazı dizisi, yüzde 4.7’si tanıtım, yüzde 2.6’sı ise köşe yazısı olduğu tespit edilmiştir. Sağlık konulu metinlerde *Posta*’ya göre dağılım incelendiğinde, yüzde 41.3’ü aktüel, yüzde 20.3’ü yazı dizisi, yüzde 19.6’sı araştırma, yüzde 11’i köşe yazısı, yüzde 7.7’si de tanıtım türüne ait metinler olduğu görülmüştür. Gazetelerde tespit edilen toplam 2186 sağlık haberlerinin yüzde 52.2’si aktüel, yüzde 17.1’i araştırma, yüzde 14.9’u yazı dizisi, yüzde 8.5’i köşe yazısı, yüzde 7.3’ü ise tanıtım haberi olarak tespit edilmiştir. Aynı araştırmaya göre haber türlerinin gazetelere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği dikkati çekmektedir.

Farklı bir örneklem ve yaklaşımla yapılan bir diğer araştırmaya göre (Terkan, 2005: 132) üç gazetenin (*Hürriyet*, *Zaman*, *Cumhuriyet*) Ekim 1998’den Ağustos 1999’a kadar 11 aylık süreçte ilk sayfalarındaki toplam 7702 haberin sadece 88’inin (yüzde 1,1) sağlıkla ilgili olduğu tespit edilmiştir.

Yine Türk basını açısından, 2002’de 6 gazetenin² bir aylık süre boyunca elde edilen verileri ortaya koyan bir başka çalışmada (Kanber, 2003: 59-61) toplam 275

sağlık içerikli haberin sadece 41'i sağlık hizmetlerini (sağlık skandalları, hastane hizmetleri, sağlıkta ekonomik sorunlar, istihdam sorunları, Sağlık Bakanlığı'nın faaliyetleri, ilaç sanayindeki gelişmeler, eczacılık hizmetleri, özel hastane etkinlikleri) ele alırken, 234'ü beslenme ve kilo problemleri, hava sıcaklığı, psikolojik konular, bebek bakımı, doğum ve kadın hastalıklarına ilişkin popüler konulardaki olay ya da olgulardan oluştuğu belirlenmiştir. Söz konusu durumun *Tablo 1*'de ki sonuçlardan hareketle televizyon haber bültenleri açısından da benzerlikler taşıdığı anlaşılmaktadır.

Tablo 1: Televizyon haber bültenlerinde sağlık içerikli haber konuları ve süreleri

Konu Sıra.		Süre Sıra	
Haber içeriği	Sayı	Haber içeriği	Süre (sn)
Hastane	87	Ruh sağlığı	36.703
Kalp Sağlığı	66	Genel	29.819
Beslenme	61	Estetik Op.	28.828
Göz	51	Ana çocuk Sağ.	25.154
Ruh sağlığı	50	Kalp sağlığı	23.440
Estetik Op.	43	Beslenme	22.664
Kanser	32	Göz	22.032
Ana Çocuk Sağlığı	31	İlaç	19.987
Cilt	31	Cinsel sağlık	19.685
Üroloji	28	Cilt	14.563
Diğer	395	Diğer	161.873
TOPLAM	875	TOPLAM	404.748

Kaynak: www.istabip.org.tr/bg/2004/186.htm'den uyarlanmıştır

Türk basınının sağlık içerikli haberlerde bilgilendirme düzeyini inceleyen çalışmalarda anlamlı veriler içermektedir³. En yüksek tiraja sahip on gazeteyi kapsayan ve *koroner arter hastalığı* hakkındaki haberlerin bilgilendirme düzeyini inceleyen bir çalışmada (Tezcan vd. 2005: 263) bu hastalık hakkında yapılandırılan metinlerin yüzde 21.9'unun 'kısmen doğru' ya da 'doğru olmayan' bilgiler içerdiği anlaşılmıştır. Aynı çalışmaya göre hastalığın risk faktörleri hakkında yeterli bilginin verilmediği ve hastalık hakkında resim ve benzeri sunumların uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bir başka içerik analiz çalışmasında (Yıldız, 2006: 96) sağlık içerikli basın haberlerinin yeterli sayıda olmamasına karşın bilgilendirme potansiyeli taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Türkiye çapında en çok tiraja sahip 6 gazetenin (Habertürk, Hürriyet, Posta, Sabah, Sözcü, Zaman), 2012 yılı itibarıyla, 6 aylık sürede birinci sayfalarında yer verdiği 408 sağlık haberini inceleyen bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Yıldız ve Tanyıldızı, 2015: 122-141):

- Diğer haberlere oranla sağlık haberlerine daha az yer verilmektedir.
- Ulusal basında sağlık haberciliği açısından yeterince kurumsallaşma ve uzmanlık bulunmamaktadır.
- Haber metinlerinde geçmiş yıllara oranla daha açık ve anlaşılır bir dil kullanılmış, abartılı anlatılardan uzak, inandırıcı özellikler kullanılmıştır.
- Sağlık haberciliğindeki öncelikli konular hastalıklar ve bu hastalıkların tedavi yöntemlerinden oluşurken, eğlence ve sansasyon içerikli metinler oldukça azdır.

Türkiye’de medyanın sağlık haberciliği ya da muhabirliği konusunda *Eğitim ve Sağlık Muhabirleri Derneği* ve benzeri sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerine karşın (ESAMDER, 2008)⁴ henüz yeterli profesyonelliğin sağlanamadığına, “medyanın yazmadıklarından da sorumlu olduğuna” dair yorumlar (Sütlaş, 2008)⁵ güncelliğini korumaktadır. Özellikle *Tablo 2*’de görüldüğü gibi, hastaların haber medyasını güvenilir bir bilgi kaynağı olarak değerlendiren veriler (Şeker, 2004: 148) bu tartışmaların güncelliğini korumaktadır.

Tablo 2: Hastaların en güvendiği bilgi kaynağı

Doktor	61,9
Internet	30,3
Sağlık ansiklopedisi	1,0
Çeşitli Kitaplar	1,0
Arkadaşlar	1,6
Aile	2,6
Gazeteler	0,6
Televizyon	1,0
<i>İletişim Araçları Toplamı</i>	<i>33,9</i>

Kaynak: (Şeker, 2004: 148)’den uyarlanmıştır.

3. Araştırma Yöntemi

Araştırma, Türkiye’de günlük olarak yayınlanan ve Temmuz-Ağustos ayları ortalama satış rakamlarına göre ilk dört sırada yer alan *Zaman*, *Posta*, *Hürriyet* ve *Sabah* gazetelerinin⁶ Eylül 2008 boyunca 30 günlük nüshalarının analizine dayanmaktadır. Analiz, yazılı iletişim içeriğini objektif, sistematik ve kantitatif olarak tanımlayan içerik analiz tekniği (Berelson, 1984: 18) kullanılarak yürütülmüştür.

Araştırmada, örneklem dâhilindeki gazetelerin ekleri hariç tutulmuş ancak bütün sayfaları taranarak belirlenen her bir sağlık haberi birer birim olarak ele alınmıştır. İçerik analiz birimlerine ayrılan metinler sadece sağlık içerikli haber kapsamında değerlendirilmiş; yorum, köşe yazısı, reklam, ilan ya da diğer içerikler incelemenin dışında tutulmuştur. İçerik analizi çalışmalarında kullanılan örnekleme (Koçak ve Arun, 2006) 4 gazetenin ekleri hariç olmak üzere 30 günlük süre boyunca yayınlanan nüshalarının bütün sayfalarında toplam 528 sağlık içerikli haber metni tespit edilmiştir. Veriler 23 değişkenden oluşan içerik analizi kodlama formu ve kodlama rehberi aracılığı ile elde edilmiştir.

İçerik analizi nicel ve nitel olmak üzere iki boyutlu olarak uygulanmıştır. Nicel boyutta öncelikle içerikte yer alan göstergelerin açık, belirgin anlamlarından yola çıkılarak tanımlanan değişkenler (George, 2003: 11-13) incelenmiş ve istatistikî olarak analiz edilmiştir. Analizlerde frekans ve ki-kare olmak üzere iki test uygulanmıştır (Stempel III, 2003). Nitel boyutta ise özellikle deontolojik sorunlara işaret ettiği kabul edilen metinler arasından örnek oluşturacak bir grup haber metninin yapısal özellikleri, anlam bilimsel karakteri üzerinde inceleme yapılmıştır (Aziz, 1994: 120-121).

Araştırma temel olarak aşağıdaki sorulara cevap aramaktadır:

- Türkiye’deki ulusal gazetelerin sağlık içerikli haberleri hangi karakteristikleri ortaya koymaktadır?
- Sağlıkla ilgili haberlerde hangi konular daha çok tercih edilmektedir?
- Haber metinlerinin yapısal özellikleri nelerdir?

- Sağlık içerikli haberlerde hangi söylem yaklaşımı ön plana çıkmaktadır?
- Sağlık içerikli haberler çocuk olgusuna hangi düzeyde yer vermektedir?
- Sağlık içerikli haberler çocuğa hangi boyutlardan yaklaşmaktadır?
- Sağlık içerikli haberlerin potansiyel olarak çocuk alıcılar için uygunluğu hangi düzeydedir?

4. Nicel Bulgular

4.1. Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

İncelenen haberlerin örneklem dâhilindeki gazetelere göre dağılımına bakıldığında, yüzde 34'ü *Posta* ($n=180$), yüzde 25'i *Zaman* ($n=130$), yüzde 23'ü *Sabah* ($n=119$) ve yüzde 19'u *Hürriyet*'te ($n=99$) yer almıştır. Bu dağılıma göre *Posta*'nın sağlık ve tıp konulu olaylarla ilgili olarak diğer gazetelere göre daha fazla haber yaptığı ve daha çok yer verdiği görülmektedir.

4.2. Haberlerin Konulara Göre Dağılımı ve Olay ya da Olguya Yaklaşımı

Haberlerin konu kategorileri dağılımını gösteren *Tablo 2*'ye göre, örneklem grubundaki gazetelerde tespit edilen toplam 528 haberin yüzde 14.4'ü skandal içerikli olaylar (tıbbi hata vb.) ($n=76$), yüzde 12.1'i sağlıklı yaşam ($n=64$), yüzde 9.8'i beslenme ve kilo sorunları ($n=52$), yüzde 7.2'si ana ve çocuk sağlığı ($n=38$), yüzde 7.2'si tıbbi yenilik, ($n=38$), yüzde 7'si alternatif tıp ($n=37$), yüzde 7'si kanser ($n=37$), yüzde 5.7'si sağlık politikaları ($n=30$), yüzde 5.7'si cinsellik ($n=30$), yüzde 5.5'i halk sağlığı ($n=29$), yüzde 5.3'ü ruh sağlığı ($n=28$), yüzde 5.1'i kaza olayları ($n=27$), yüzde 4'ü kalp hastalıkları ($n=21$), yüzde 2.1'i ilaç-medikal ($n=11$), yüzde 1.9'u cilt, estetik ve güzellik ($n=10$) konu kategorisinde yer almıştır.

Tablo 3: Haberlerin konu kategorilerine göre dağılımı

HABER KATEGORİLERİ	n	Yüzde
Skandal içerikli olaylar	76	14,4
Sağlıklı Yaşam vd.	64	12,1
Beslenme-Kilo Sor.	52	9,8
Ana-çocuk sağlığı	38	7,2
Tıbbi yenilik	38	7,2
Alternatif tıp	37	7,0

Kanser	37	7,0
Sağlık politikaları	30	5,7
Cinsellik	30	5,7
Halk sağlığı	29	5,5
Ruh sağlığı	28	5,3
Kaza olayları	27	5,1
Kalp Hastalıkları	21	4,0
İlaç-Medikal	11	2,1
Cilt estetik güzellik	10	1,9
TOPLAM	528	100,0

Sağlık içerikli basın haberlerinin örneklem dâhilindeki gazetelerde nasıl bir yaklaşımla yapılandırıldığını tespit etmek üzere kodlama formunda; *skandal*, *felaket*, *rezalet*, *duygu sömürüsü*, *umutlandırma*⁷ gibi söylem kategorilerine yer verilmiş ve bu kategorilerden hiç biriyle tanımlanamayacak, dolayısıyla duygusal bir söylemle yapılandırılmamış haberler ise *bilgilendirme* amaçlı haber olarak değerlendirilmiş ve kodlanmıştır. Buna göre haber metninin yüzde 16.9'u ele aldığı olay ya da olguyu veya haberin hikayesini duygu sömürüsü ($n=89$) olarak tanımlanabilecek bir söylemle yapılandırmıştır. Benzer şekilde söylemlerine bakıldığında haber metninin yüzde 11'i rezalet ($n=58$), yüzde 9.1'i umutlandırma ($n=48$), yüzde 7.8'i skandal ($n=41$), yüzde 1.3'ü felaket ($n=7$) söylemiyle yapılandırmıştır. Haber metninin kalan yüzde 54'ünün yapılandırılmasında bu kategorilere dâhil edilemeyen ve belirli bir duygusal söylem ögesi taşımadığı kabul edilenlerin oranı ise haber ve bilgilendirme kategorisinde ($n=285$) değerlendirilmiştir.

4.3. Haberlerin Türlerine Göre Dağılımı

İncelenen haberlerin türlerine göre⁸ dağılımı; yüzde 44.5'inin sağlıkla ilgili rutin haber ($n=235$), yüzde 28.4'ünün beklenmedik ani gelişen olaylara dair ($n=150$), yüzde 18'inin özel haber kapsamında ($n=95$) olduğu, yüzde 6.1'inin dizi yazı-röportaj ($n=32$) ve yüzde 3'ünün araştırma-inceleme tarzında olduğu ($n=16$) tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre sağlık içerikli konularda en az tercih edilen haber türünün araştırma inceleme olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, sağlık ve tıbbi konular kendi karakteristikleri gereği daha çok ayrıntı, bilgi, sebep, sonuç, istatistik ve benzeri

verilere ihtiyaç duyan olgu ya da olaylara ilişkin olduğundan basındaki mevcut yaklaşım dikkat çekicidir.

4.4. Haberlerin Yayınlandığı Sayfalar ve Konumları

İncelenen örneklem grubundaki gazetelerde tespit edilen toplam 528 haber metninin yüzde 83.6'sının iç sayfalarda ($n=441$), yüzde 8.3'ünün arka sayfada ($n=44$), yüzde 8.1'inin ise ilk sayfada ($n=43$) yer bulduğu görülmüştür.

Haberlerin sayfadaki konumları incelendiğinde sadece yüzde 1.7'sinin manşetten ve yüzde 0.8'sinin sürmanşetten verildiği anlaşılmaktadır. Haberlerin kalan yüzde 97.5'inin yayınlandığı sayfaların diğer alanlarında yer aldığı görülmektedir.

4.5. Haberin Alındığı Kaynak ve Hikâyeyi Açıklamada Kullanılan Referans

Örneklem grubunu oluşturan 4 gazete, sağlık içerikli haberlerinin yüzde 40.2'sinin kendi kurumsal üretimleri olduğu ($n=212$), yüzde 19.1'inin yurt içi bir haber ajansından ($n=101$), yüzde 13.4'ünün yurt dışı bir haber ajansından ($n=71$), yüzde 1.9'unun bir başka medya kuruluşundan ($n=10$) alındığı görülmüştür. Dikkat çekici olarak, haberlerin yüzde 25.4'ünün ($n=134$) ise alındığı kaynak tespit edilememiştir.

Bu haberlerde geçen olay, olgu ya da hikâyenin açıklanmasında başvuru referanslar⁹ incelendiğinde haberlerin yüzde 33'ünün uzman ($n=174$), yüzde 20.5'inin kurumsal ($n=108$), yüzde 14'ünün tanıklık yöntemi ($n=74$), yüzde 9.5'inin sağlık ve tıp literatürüne ($n=50$) dayandırıldığı ortaya çıkmaktadır. Ancak haberlerin yüzde 23.1'inde haberin hikayesini oluşturan unsurları veya olay ya da olguyu açıklamada bir referans kullanılmadığı görülmüştür.

4.6. Sağlık İçerikli Haberlerde Deontolojik Sorunlar

İncelenen 4 gazetede tespit edilen 528 sağlık içerikli haber metninde karşılaşılan bazı deontolojik sorunları¹⁰ gösteren *Tablo 4'e* göre, haberlerin yüzde 39.4'ünde bilgi eksikliği, yüzde 1.9'unda çarpıtma, yüzde 9.7'sinde abartı, yüzde 3.6'sında yorum, yüzde 1.1'inde ise reklam unsurlarına rastlanmıştır. Buna göre en

önemli deontolojik sorunun konuya ilişkin bilgilendirme unsurlarında gözlenen eksikliklerin olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 4: Sağlık içerikli haberlerde deontolojik sorunlar ve dağılımı

<i>Sorun</i>	<i>Durum</i>	<i>n</i>	<i>Yüzde</i>
Bilgi eksikliği	<i>Yok</i>	368	60,2
	<i>Var</i>	210	39,8
Çarpıtma	<i>Yok</i>	518	98,1
	<i>Var</i>	10	1,9
Abartı	<i>Yok</i>	477	90,3
	<i>Var</i>	51	9,7
Yorum	<i>Yok</i>	509	96,4
	<i>Var</i>	19	3,6
Haberde reklam	<i>Yok</i>	522	98,4
	<i>Var</i>	6	1,1
TOPLAM		528	100,0

4.7. Sağlık İçerikli Haberlerde Çocuk Olgusu ve Çocuğun Konumlandırılışı

Haber metninin çocuk olgusuna yaklaşımı; çocuk olgusunun ana konu, alt konu, ayrıntıda yer alma, ima olarak bulunması ya da hiçbir şekilde yer almaması bakımından kategorize edilmiştir¹¹. İncelenen toplam 528 sağlık içerikli haberin yüzde 19.1’inde çocuk olgusu ana konu ($n=101$), yüzde 10.6’sında alt konu ($n=56$), yüzde 4.4’ünde sadece ima ($n=23$), yüzde 3.8’inde ayrıntılarda yer alan bir konu ($n=20$) olarak değerlendirildiği görülmüştür. Haber metninin yüzde 62.1’inde ise çocuk olgusuna hiç yer verilmediği tespit edilmiştir ($n=328$).

İncelenen haberlerde çocuğun konumlandırılması; değer yükleme, koruma, acındırma, masumiyet ve diğer kategorileri aracılığı ile analiz edilmiştir¹². Söz konusu haber metninin yüzde 12.5’i çocuğu korunması gereken bir varlık ($n=66$), yüzde 9.7’si masumiyet ($n=51$), yüzde 6.8’i acındırma ($n=36$), yüzde 2.7’si değerli bir varlık ($n=14$) olarak konumlandığı anlaşılmıştır.

4.8. Sağlık İçerikli Haberlerin Çocuk Alıcılara Uygunluğu

İncelenen haber metninin çocuk alıcılar açısından uygun olup olmadığı, kodlama formunda oluşturulan (hiç uygun değil-1, uygun değil-2, uygun-3, kesinlikle uygun-4) kategorileri¹³ ile değerlendirilmiştir. Buna göre sağlık içerikli haber metninin yüzde 51.5’inin uygun ($n=272$), yüzde 26.7’sinin uygun değil

($n=194$), yüzde 10.6'sının hiç uygun değil ($n=56$) kategorisinde yer aldığı ve yüzde 1.1'inin ise tam olarak uygun ($n=6$) olduğu değerlendirilmiştir.

4.9. Gazetelere Göre Sağlık İçerikli Habere Dair Değişkenler Arası İlişkiler

Değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren *Tablo 5*'e göre, haber metnlerinin yer aldığı gazete ile çocuk olgusuna yer verme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p < .05$, $\chi^2=24.08$, $c=.209$) bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile incelenen gazetelerin çocuk olgusuna yer verme eğilimleri farklı düzeyleri ifade etmektedir. Bu ilişkiyi gösteren *ki-kare* çapraz tabloları incelendiğinde; *Hürriyet*'teki sağlık içerikli haberlerin yüzde 67.7'si, *Posta*'da yüzde 58.9'u, *Sabah*'ta yüzde 60.5'i, *Zaman*'da ise yüzde 63.8'i çocuk olgusuna yer vermemiştir. *Hürriyet*'teki sağlık içerikli haber metnlerinin yüzde 18.2'si, *Posta*'da yüzde 19.4'ü, *Sabah*'ta 18.5'i, *Zaman*'da ise yüzde 20'si çocuğu bir ana konu olarak haber metninde ele aldığı anlaşılmaktadır. *Hürriyet*'te çocuk olgusunu sağlık içerikli haberde bir alt konu olarak değerlendiren metinlerin oranı yüzde 7.1, *Posta*'da yüzde 11.1, *Sabah*'ta yüzde 18.5, *Zaman*'da yüzde 5.4 olarak ölçülmüştür.

Gazetelerin sağlık konusu kategorilerindeki sıralamaları bakımından da anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır ($p < .05$, $\chi^2=155.88$, $c=.477$). Bu çapraz ilişkiyi gösteren tablo incelendiğinde sağlık konusunda skandal vb. konuların en yoğun şekilde *Hürriyet* (yüzde 17.2) en az *Zaman*'da (yüzde 13.1) yer aldığı; beslenme ve kilo sorunlarına ilişkin sağlık içerikli konuların en yüksek oranda *Zaman* (yüzde 19.2), en düşük oranda *Hürriyet*'te (yüzde 4) gözleendiği; sağlık politikasına ilişkin gelişmelerin en çok *Zaman* (yüzde 13.1) en az *Posta* (yüzde 2.2) tarafından verildiği; alternatif tıpla ilgili konularda *Posta*'nın en çok (yüzde 16.1), *Zaman*'ın en az (yüzde 1.5) pay sahibi olduğu; cinsellik konularına ise *Posta*'nın yüzde 8.9, *Hürriyet*'in yüzde 6.1 oranında yer verdiği gözlenmiştir. Ana-çocuk sağlığına ilişkin konuların en yüksek oranda *Posta* (yüzde 9.4), en düşük oranda *Zaman*'da (yüzde 4.6); kalp hastalıkları ile ilgili sağlık konularının en çok *Sabah* (yüzde 3.9), en az *Zaman* (yüzde 2.3) gazetesinde yer aldığı tespit edilmiştir. Bir haber konusu olarak en çok haber olan konulardan birisi 'kanserin' *Sabah*'ta haberlerin yüzde 16'sına ve *Zaman*'da ise yüzde 4.6'sına yansıtıldığı, ruh sağlığına dair konuların ise *Posta*'daki haberlerin yüzde 6.7'sine, *Zaman*'daki haberlerin yüzde

3.1'ine yansıtıldığı görülmüştür. Tıbbi yenilik kategorisi en yüksek oranda *Hürriyet*'te (yüzde 15.2), en düşük oranda ise *Sabah*'ta (yüzde 4.6); ilaç-medikal konularının en yüksek *Zaman*'da (yüzde 3.1), en düşük *Sabah*'ta olduğu (yüzde 1.7) anlaşılmaktadır. *Sabah*'taki sağlık içerikli haberlerin yüzde 3.4'ü cilt, estetik ve güzellik konularında yapılandırılırken, *Hürriyet*'teki haberlerin yüzde 1'i bu konuya ayrılmıştır. Sağlıklı yaşam vd. konulara *Hürriyet*'teki metinlerin yüzde 18.2'si, *Sabah*'ta yüzde 6.7'si ayrılmıştır. Sağlık içerikli haberler arasında en ön plana çıkan haberlerden birisi olan değişik kaza olayları *Posta*'daki sağlık haberlerinin yüzde 8.9'unda, *Zaman*'da ise yüzde 4.6'sında değerlendirilmiştir.

Ki-kare analiz sonuçlarına göre incelenen gazeteler ile çocuğun konumlandırılma tarzı ve sağlık içerikli konuya yaklaşım tarzı değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 5: Gazetelere göre sağlık içerikli haberlere dair değişkenler

Sağlık içerikli habere ilişkin değişkenler	Gazete değişkeni (Hürriyet, Posta, Sabah, Zaman)			
	P	χ^2	Sd.	c
Çocuk olgusuna yer verme düzeyi	.020	24,08	12	.209
Sağlık konulu haber kategorisi	.001	155,88	42	.477
Çocuğu konumlandırma	p>.05			
Konuya yaklaşım tarzı	p>.05			

5. Nitel Bulgular

İncelenen gazetelerin sağlık içerikli haber metinlerinde konuya yaklaşımları ve sunumlarının farklılıklar içerdiği gözlemlenmektedir. Örneğin, *Zaman*'ın Eylül 2008 döneminde ele aldığı ve birçok kez manşetine yansıttığı “Yarsav Başkanı'nın askerlik raporu” konusu diğer üç gazetede yer vermeye uygun görülmemiştir. *Hürriyet* ise *Ergenekon* soruşturması kapsamında tutuklu bulunan Emekli Org. Şener Eruygur'un sağlığı konusunda ortaya çıkan gelişmelere diğer gazetelerden çok daha büyük bir önem vermiştir. Yine aynı dönemde sağlık açısından İzmir ve Ankara'da yaşanan “arsenikli su” tartışmasına İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin aleyhinde olacak tarzda yayınlara *Zaman*'da daha çok yer verildiği gözlenmektedir.

İçerik analizinin yapıldığı dönemde “kuduz vakasına” ilişkin haberler diğer üç gazetede “İstanbul'da kuduz paniği” başlığı ile okuyucuya duyurulurken, *Hürriyet* aynı olayı “İhlas Marmara Evleri'nde kuduz paniği” başlığı ile duyurmuştur. *Zaman* haberde ön plana çıkan “sağlık boyutu” açısından da diğer üç gazeteden ayrılmaktadır. *Zaman* Gazetesi'nin sayfalarında “cinsellik”, “cilt, estetik ve güzellik” boyutunda haberlere nadiren yer verirken *Posta*'da özellikle cinsel sağlık içeriğine sahip haberler, erotik unsur olarak tanımlanabilecek öğeler kullanılmıştır.

Haberlerin okuyucuya sunumu, haber başlıkları, gazetede yer alış biçimleri ve temel habercilik gelenekleri açısından bakıldığında da gazeteler arasında farklılaşma söz konusudur. *Zaman* sağlık içerikli haberlerin büyük bölümünde haberin kaynağını açıklamakta ve habere konu olay ya da olguyu açıklamada uzman görüşüne yer verme konusunda daha hassas olduğu gözlenmektedir. Nitel inceleme doğrultusundaki gözlemlerden biri de uzmanlık gerektiren sağlık ya da tıbbi konularda yapılan haberlerin deontolojik olarak editör sürecinden geçirilmemiş olmasıdır. Haberlerin daha çok ilgi çekmesi için başvurulan duygusal argüman kullanımları, bilgi eksiği, abartı, çarpıtma ve haberde reklam unsurlarına rastlanmaktadır. Okuyucunun ilgisini çekebilmek amacıyla kullanılan bazı sansasyonel haber başlıkları ‘çocuklar’ın da bu mesajların alıcısı olduğunu hesaba kat(a)mamaktadır.” Çocuk alıcılar için uygun görülmeyen haber bazı haber başlıkları *Tablo 6*'da görülmektedir.

Tablo 6: Çocuk alıcılar açısından uygun görülmeyen haberlerin başlıkları

Haber Başlığı	Gazete	Tarih (2008)	Sayfa
“Babanın doğurduğu çocuk üç aylık oldu”	<i>Hürriyet</i>	26 Eylül	1
5 yaşında çocukla sekse ömür boyu hapis	<i>Hürriyet</i>	21 Eylül	Arka kapak
“Benim spermlerimle çocuk doğurur musun?”	<i>Posta</i>	30 Eylül	1-21
“Hastaneye ayakta götürdükleri kızları bir daha yürüyemedi”	<i>Zaman</i>	17 Eylül	3
“Bebeğiniz itina ile doğurulur”	<i>Sabah</i>	10 Eylül	4
“Dize orgazm tedavisi”	<i>Sabah</i>	3 Eylül	Arka kapak
“Takımı maçı alan erkek seksi istiyor”	<i>Posta</i>	8 Eylül	6

Nitel inceleme bulgularına göre, incelenen gazetelerin her birinde haber yapılan “aynı” olayın çok farklı bir haber çerçevesi ve yaklaşımıyla

değerlendirdikleri görülmüştür. 12 Eylül 2008 tarihinde yaşanan ve görüntüleri internette yayınlanan Afyon'un Bolvadin ilçesindeki ameliyat olayı¹⁴ gazetelerde şu açılardan farklılıklar taşımaktadır: **Hürriyet**, 12 Eylül 2008 tarihinde 7. Sayfasında yer verdiği haberi “Kalp cerrahı olmamasına rağmen ameliyat yaparak yaralı çocuğu kurtardı” başlığı ile yapılandırmıştır. Haberde, ameliyatı gerçekleştiren doktora bir başarı yüklemesi yapılırken, sağlık sisteminin eksikliklerine dikkat çekilmiştir. **Posta**, 12 Eylül’de 4. sayfadan “Ameliyathanedeki görüntü şoke etti” başlığı ile hem ameliyatı gerçekleştiren ekibi ve ortamı hem de sistemi eleştiren bir çerçeveleme sunmuştur. **Sabah**, 9 gün sonra 21 Eylül’de birinci sayfadan “Ameliyatı ahırda bile olsa yapardım” başlığı ile yapılandığı haber (Haberin ayrıntısı Pazar Sabah'ta verilmiştir) “imkânsızlıklar içindeki bir doktorun başarıyla gerçekleştirdiği bir operasyon” hikâyesi ile “bir başarı öyküsü” olarak çerçevenmektedir. Görüldüğü gibi aynı konunun ele alınış ve sunuş biçimi her üç gazetede farklılıklar arz ediyor. **Posta**, sistem ve sağlık çalışanlarına yönelik eleştiri nitelikli bir çerçeveleme ile konuya yaklaşırken, **Sabah** aynı olayı zorluk ve imkânsızlıklar içerisindeki bir doktorun başarı öyküsü olarak tanımlamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma kapsamında analiz edilen sağlık içerikli haber metinlerinin sayısal dağılımları gazetelere göre incelendiğinde bu tür haberlere en çok yer veren gazete ile en az yer veren gazete arasında bir fark bulunmakla birlikte bu sonuç diğer değişkenlerle birlikte ele alındığında anlamlı görülmüştür. Yani bu haberlerin sadece nicel dağılımların değil yaklaşımlarının, tarzlarının genel karakteristiklerinin üzerinde durmasının daha belirleyici olduğu değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirme ışığında haber metinlerinin konu kategorilerine göre dağılımı incelendiğinde, teorik kısımda yer verilen bazı araştırmalarla paralel sonuçlar ortaya çıkmakta, sağlık ya da tıbbi gelişmelerle ilgili uygulama hataları ya da benzer skandal içeriğe sahip konular olduğu dikkati çekmektedir. Bununla birlikte dağılımdaki en yüksek ikinci payı sağlıklı yaşam hakkında bilgilendirme potansiyeline sahip haberlerin alması, önemsenmesi gerekli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İncelenen toplam 528 haber metninde önceki bazı araştırmalara göre sağlıkla ilgili estetik ya da güzellik vb. gibi magazin içerikli

haberlerin daha az bir orana sahip görülmesinde en önemli faktör, araştırmamızda gazetelerin eklerinin değerlendirme dışı bırakılmış olmasına bağlanmıştır. Son dönemde bu tür haber metinlerinin gazetelerin eklerinde daha çok değerlendirildiği bilinmektedir.

Haberlerin ele aldığı olay, olgu, konu, sorun ya da problemleri hangi yaklaşım, tarz veya söylemle ele alındığı incelendiğinde metinlerin yaklaşık yarısının skandal, felaket, rezalet, duygu sömürüsü, gereksiz umutlandırma gibi duygusal olarak yapılandırıldığı anlaşılmaktadır¹⁵. Ancak kalan diğer yarısının bu tür yaklaşımlara doğrudan dâhil edilemeyecek şekilde yapılandırılmış, bu sebeple haberdar etme ya da bilgilendirme amaçlı bir yapılandırmaya sahip olduğu kabul edilmiştir.

Haberlerin türlerine göre dağılımlar gözlendiğinde, gazetelerin genellikle rutin haberler kapsamındaki olaylara ağırlık verdiği ortaya çıkmaktadır. Ancak sağlık ve tıpla ilgili olgular özü gereği araştırma incelemeye daha çok ihtiyacı olan konular olarak kabul edildiğinden gazetelerin bu tür haberlere gereken önemi vermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum aynı zamanda sağlık ve tıpla ilgili alanlarda uzmanlaşmış sağlık muhabirlerinin istihdam edil(e)memiş olmasının payı olduğu değerlendirilmektedir. Ancak, gazetelerin ve genel anlamda medyanın bu konuda üzerine düşen özellikle sağlık içerikli konularda bir haberin “atlanmamış” olması için yapmak yerine hiç yapmamayı tercih etmek daha “sağlıklı” bir yaklaşım olarak değerlendirilmelidir.

İçerik analizinin önemli nicel bulgularından birisi, sağlık içerikli konuların önemli bir kısmında (yaklaşık yüzde 23) gazetelerin haber metinlerini yapılandırırken olay ya da olguyu açıklamada, kanıtlandırmada herhangi bir referansa başvurmamış olmasıdır. Oysa bu konuya ait haberlerin uzman, literatür veya benzeri kaynaklara atfen yapılandırılmasının önemi açıktır. Benzer şekilde haber metinlerin yaklaşık yüzde 25’inin hangi haber kaynağından alındığına dair bir bilginin bulunmaması dikkat çekici bir diğer sonuç olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre en önemli sonuçlardan bir diğeri de haber metinlerinde rastlanan deontolojik sorunlardır. Bunlar arasında yaklaşık yüzde 40

oranında bir paya sahip olan haber metninin yapılandırılmasında görülen bilgi eksikliği sorunu ilk sırada yer almaktadır. Bu durum yine sağlık muhabirliği, sağlık haberleri editörlüğü konusunda gazetelerin gerekli istihdamı sağlayamadığı ya da gereken önemi ver(e)mediği sonucunu doğurmaktadır. Çünkü haber metinlerinde daha az oranlarda belirlenmiş olmasına karşın çarpıtma, abartı, yorum ve reklam öğeleri taşıyan haberlere de rastlanmaktadır.

Sağlık içerikli haber metinlerinin çocuk olgusuna yer verme ve çocuğu konumlandırma tarzında ön plana çıkan sonuçlara göre; haber metinlerinin yaklaşık yüzde 19'unda çocuk olgusuna ana konulardan biri olarak yer verilmiş olmasına karşın yüzde 80'inde ya hiç yer verilmemiş ya da alt konu olarak, ayrıntıda veya ima olarak değerlendirilmiştir. Bu durum nüfusun yaklaşık yarısının 20 yaşın altında olduğu bir toplumda faaliyet gösteren gazeteler açısından olumlu bir yaklaşım olarak görülmemiştir. Çocuk olgusuna yer veren haber metinlerinin ise çocuğa daha çok koruma, masumiyet, acındırma, değer yükleme gibi duygusal söylemlere ağırlık verdiği anlaşılmaktadır.

İçerik analizine tabi tutulan haberlerin yaklaşık yarısının çocuk alıcılar için uygun olmayan yapılandırmalara sahip olduğu görülmüştür. Sağlık içerikli haber olmasına karşın, çocuğun bilgilendirilmesine, bilinçlendirilmesine hizmet etme potansiyelinden uzak veya şiddet ya da erotik öğeler içerebilen haberler bu kategoride değerlendirilmiştir.

Örnekleme dâhilindeki *Hürriyet*, *Posta*, *Sabah* ve *Zaman*'ın sağlık içerikli haber kategorilerine yer verme düzeylerine ve çocuk olgusunu haber metinlerine yansıtma düzeylerine göre farklılıklar taşıdığı da gözlenmiştir. Bu durum özellikle nitel analiz bulgularına göre daha anlamlı hale gelmektedir. Aynı sağlık içerikli bir olay, olgu, sorun ya da probleme dair yapılan haber metninin gazetelerde farklı dilbilimsel, retorik, semantik yapılar, farklı kelime seçimlerine ve farklı haber çerçevelerine sahip olduğu görülmektedir. Sağlık içerikli haber metinlerinin bir kısmı, belirgin bir haber değeri olmamasına karşın haber üretim sürecinde haber değeri taşıması için bazı unsurların duygusal olarak kurgulandığı izlenimini vermektedir.

NOTLAR:

- ¹Söz konusu araştırmanın örnekleme içinde yer alan gazeteler; Posta, Hürriyet, Zaman, Sabah, Milliyet, Vatan, Takvim'dir.
- ²Bahsedilen araştırmadaki gazeteler Akşam, Milliyet, Star, Türkiye, Yeni Şafak, Zaman'dan oluşmaktadır.
- ³Sağlık konusunda yanlış ya da eksik bilgilendirmenin etkilerine dair bazı örnekler için bkz: (Çınarlı, 2008:148)
- ⁴Ayrıntılar ve etik ilkeler için bkz.: <http://www.esamder.org.tr/etik.asp>
- ⁵Ayrıntılar için bkz: <http://www.sutlas.gen.tr>
- ⁶Tiraj raporlarına ilişkin veriler Yaysat'ın verileri için bkz:
<http://www.dorduncukuvvetmedya.com/dkm/article.php?sid=11244>,
<http://www.dorduncukuvvetmedya.com/dkm/article.php?sid=11401> (Erişim: 12.09.2008)
- ⁷Değişkene ilişkin kategorilerin tanımları:
- *Skandal*: habere konu sağlık olay ya da olgusu okuyucunun kafasında istifham yaratan, şaşırtıcı, olaya konu kurum ya da kişilerin küçük düşmelerine sebep olma ihtimaline karşı bu durumun toplum tarafından bilinmesini istemeyeceği olaylar, tıbbi uygulama hatası haberleri, sağlık kuruluşlarında ortaya çıkan yolsuzluklar, vb.
 - *Felaket*: daha çok yaşanan sağlık konusundaki olaylara ilişkin yapılan göndermeler, örneğin kuş gribinde yaşanması muhtemel gelişmeler, geniş bir toplumsal kesimi tehdit eden olay yorumu.
 - *Rezalet*: sağlık konularında yürütülen hizmetlerde görülen aşırı düzeyde ilgisizlik, beceriksizlik sonucu ortaya çıktığı iddia edilen sonuçlar ve bunlara ilişkin mesaj taşıyan haberler, sağlık politikası ile ilgili yapılan alçaltıcı yorum ve çıkarım içeren türler.
 - *Duygu sömürüsü*: haber hikâyesinde olay ya da olgudan ziyade olaydan etkilenen kişinin dramının ön plana çıkarılması,
 - *Umutlandırma*: sağlık alanında yapılan buluşlar ve benzeri yeniliklerin gerçeğe aykırı şekilde insanların bütün sorunlarını ortadan kaldıracak adımlar olarak yorumlayan haber içerikleri; örneğin "kansere çare bulundu" türünden haberler, ya da "bilim adamlarından büyük başarı", "AIDS'e aşı geliştiriliyor" şeklinde bir söylemi ima eden haberler.
 - *Bilgilendirme*: yukarıdaki beş kategoride yer almayan, amacı daha çok ayrıntılı bir şekilde konunun özellikle ilgililerini bilgilendirmeye yönelik yapılandırılmış; başlık, metin ve diğer unsurlarla olay ya da olguyu tanımlama ve açıklama, insanların konuya ilişkin önlem almasında yardımcı olma potansiyeli taşıyan, açık, anlaşılır haberler,
- ⁸Haber türlerine ilişkin kategoriler;
- *Rutin*: belirli zaman ve dönemlerde tekrar eden olaylara ilişkin olaylar
 - *Beklenmedik*: ani gelişen olaylar
 - *Özel haber*: Konunun hikâyesi üzerine yoğunlaşan metinler, kurumun ya da muhabirlerin özel ilgi ve çalışmasıyla ortaya çıkarılan ve çoğunlukla sadece o gazetede yer alan derinlemesine haberler.
 - *Dizi yazı-röportaj*: yayımlandığı döneme ilişkin sağlık konuları hakkındaki diziler, örneğin Ramazan ayı boyunca gözlenen bazı haber metinleri.
 - *Araştırma-inceleme*: sağlık içerikli konularda ayrıntılı inceleme yapan, analiz, istatistik ve benzeri bilgiler içeren haberler.
- ⁹Kodlama formunda oluşturulan kategoriler;

- *Uzman*: habere konu olay ya da olgu uzmanlığı ön plana çıkarılan bir kişi tarafından dile getiriliyor, savunuluyor ya da iddia ediliyorsa. Birden fazla açıklama kaynağı kullanılmış ise söylem ya da nicel içerikle en ön plana çıkan tercih edilmiştir.
- *Literatür*: Bilimsel yayınlar, bilimsel araştırma ve toplantılar vb.
- *Kurumsal*: yetkili kimliği ile verilen ya da kurum adı verilerek yetkili ismi belirtilmeden yapılan açıklamalar, (aynı zamanda konunun uzmanı ise yaptığı açıklamanın türüne göre, eğer bilimsel açıklamalar getirmiş ise kurumsal değil “uzman” olarak kategorize edilmiştir.)
- *Tanık*: habere konu olaydan etkilenenlerin şahitliğine başvurulması durumu
- *Yok*: Hiçbir açıklama kaynağı kullanılmaması durumu

¹⁰ Deontolojik sorun olarak değerlendirilen unsurlar şöyle tanımlanmıştır:

► *Bilgi eksikliği*

Yok: habere konu olay ya da olgu tüm yönleriyle sebep sonuç ilişkisi içinde açıklanmış ise, örneğin bir hastalık hakkında yapılan haberde korunma yöntemlerine ilişkin bilgiler, muhtemel belirtiler, tedaviye ilişkin ipuçları, görülme sıklığı vb. konular verilmesi durumunda bilgi eksikliği yoktur kategorisinde değerlendirilmiştir.

Var: söz konusu verilerden herhangi birinin eksikliği durumunda var kategorisine alınmıştır.

► *Çarpıtma*

Var: Haberde doğrudan ilgisi bulunmayan konuların birbiriyle ilgili gösterilmeye çalışılması, konunun asli unsurlarından çıkarılması; örneğin belirli bir hastalık ya da tedavisi konusunda verilen bilgilerde konunun yan olaylarla desteklenmesi durumunda çarpıtma kategorisi kodlanmıştır. Benzer şekilde, herhangi bir olay hakkında konunun önemine ilişkin boyutlar üzerinde değil de diğer konulara yönelmesi durumunda; örneğin, herhangi bir tıbbi hata da konunun yeterince açıklanmasından ziyade konunun tüm sağlık sistemine havale edilmesi gibi yaklaşımlar çarpıtma olarak değerlendirilmiştir.

Yok: Yukarıda sayılan özelliklere sahip olmayan haber metinleri bu kategoride değerlendirilmiştir.

► *Abartı*: Haber metninde ele alınan konunun önemine uygun yapılandırılmayan içeriğe sahip haberler. Örneğin, kuş gribi hakkında insana bulaşma ihtimalinden söz eden haberler. Örnek olarak buradaki temel kriter, bu virüsün insana bulaşma ihtimali ile yapılan haber sıklığı arasında doğru bir orantının bulunmaması gibi ölçütler kullanılmıştır.

► *Gazete(ci) yorumu*:

Bu değışkene ait kategorilerde haberin gerek metin gerek diğer unsurlarında olay ya da olgudan iletişim aracı tarafından bir sonuç çıkarılıp çıkarılmadığı esas alınarak değerlendirme yapılmıştır. Örneğin, sağlık ya da tıpla ilgili gelişmelerde bundan sonra aynı olaya dair yaşanacak gelişmeler hakkında tahminlerin uzmanlara dayandırılmaması ya da uzmanların açıklanmamış olması durumu vb,

► *Haberde reklam*:

Bu değışkene ait kategorilerde: herhangi bir ticari amaç güdölüp güdülmediği incelenmiştir. Özellikle belirli konularda belirli kişileri ya da kurumları habere konu olay ya da olgunun önüne çıkaracak şekilde bir içerik ya da söylemle metnin yapılandırılmış olması veya belirli hastalıklar için belirli tedavi merkezlerinin önerilmesi veya benzer haber içerikleri,

İletişimsizlik olarak da yorumlanabilecek bu deontolojik sorunların bir yorumu için bkz: (Shuchman ve Wilkes, 1997)

¹¹ Çocuk olgusu

- *Ana konu*: Habere ilişkin olay ya da olgularda çocuğun nicel ya da nitel olarak en ön planda değerlendirilmiş olması,
- *Alt konu*: Doğrudan çocukla ilgili olmayan haberin içinde çocuklarla ilgili bir boyuta gönderme yapan haberler

Sağlık içerikli basın haberleri ve çocuğa yaklaşımı: bir içerik analizi

- *Ayrıntıda*: Çocukla ilgili doğrudan bir boyutu bulunmayan ancak çocuk ya da çocukluk olgusuyla ilgili bir ilintisi bulunan haberler,
- *Sadece ima*: Çocukla ilgili hiçbir ilintisi bulunmamış olsa da sonuç olarak çocuklukla ilişkilendirilebilecek sağlık içerikli haberler,
- *Yok*: İma dâhil çocukla ilgili hiçbir bağlantı kurulmayan sağlık içerikli haberler,

¹² Çocuğu Konumlandırma

- *Değer yükleme*: Çocuğun gelecek açısından önemi, örneğin sağlıklı toplum söylemi vb.,
- *Koruma*: çocukla ilgili toplumsal sorumluluk unsuruna gönderme yapan haberler
- *Acındırma*: haberlerde özellikle belirli insan hikâyelerinden yola çıkarak yapılandırılan ve duygusal yönü ağır basan abartılı haber hikâyesi,
- *Masumiyet*: çocukların habere konu olaydan etkilenmesinde sorumluluğunun bulunmadığı,
- *Diğer* kategorisi açıklamasıyla birlikte kodlanmıştır.

¹³ Haberin çocuk algılamasına uygunluk derecesi

- *Hiç uygun değil*: Haberde dilin kullanımı sebebiyle anlaşılması güç kelimelerin kullanılmış olması, metnin uzun yapılandırılması, sayfa düzeni teknikleri açısından uygun olmaması, çocuğun algılamasına uygun olsa bile şiddet, erotik içerik vb. barındırması,
- *Uygun değil*: Çocukların haber içeriğini anlayamayacağı ya da yanlış anlayabileceği bir hikaye ve içerikle sunulmuş olması durumu,
- *Uygun*: Haberin anlattığı konu, hikâye ya da olgulara ilişkin olarak çocuk okuyucuların kavrayabileceği düzeyde kelime seçimlerinin ve görsel unsurların uygun kullanımı,
- *Tam uygun* olması uygun olmakla birlikte, çocuğun ilgisini en az yetişkinler kadar çekebilecek düzeyde yapılandırılmış olması, haberin çocuğun tutumlarında olumlu değişiklikler yaratabilecek düzeyde olması,

¹⁴ "Hastanede garip ameliyat" başlığı ile internet sitelerinde yer alan olay için bkz: http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2008/Eylul/11/Haber_462705.aspx

¹⁵ Bu tür duygusal etkileri yaratma potansiyeli olan anlatı ve hikaye kullanımının etik bir analizi için bkz. (Craig, 2003)

KAYNAKLAR

- ARSLAN, Hicabi (2014). "Eleştirel Medya Okuryazarlığı Kapsamında Çocuk Odaklı Haber ve Programlar Üzerine Bir Değerlendirme", Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (2), s.70-79.
- AZİZ, Aysel (1994). Araştırma Yöntemleri-Teknikleri ve İletişim, Ankara: Turhan Kitabevi.
- BAKER, Robin (2002). Kırılgan Bilim: Manşetlerin Ardındaki Gerçek, (Çev. Murat Sağlam), İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- BERELSON, Bernard (1984). Content Analysis in Communication Research, New York: Hafner Press.

- BÜYÜKBAKKAL, Ceyda Ilgaz ve BÜYÜKBAKKAL, Güven N. (2005). “Türkiye’deki Gazete Haberlerinde Çocuk”, II. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi: İletişimin Çocuğa Etkisi, Bildiri Özetleri, 4-6 Nisan 2005, İstanbul.
- CANGÖZ, İncilay (2005). “Gazete Haberlerinde Çocukların Temsili”, II. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi: İletişimin Çocuğa Etkisi, Bildiri Özetleri, 4-6 Nisan 2005, İstanbul.
- CRAIG, David A. (2003). “The Promise and Peril of Anecdotes in News Coverage: An Ethical Analysis” *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 80 (4), s.802-817.
- ÇAPLI, Bülent (2002). *Medya ve Etik*, Ankara: İmge Kitabevi.
- ÇEBİ, Murat Sadullah (2002). *Haberi Anlamak*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- ÇINARLI, İnci (2008). “Bilim ve Sağlık Haberciliği: Kamu Yararına Doğru, Ulaşılabilir ve Kullanılabilir Enformasyon Üretimi ve Sorumluluklar”, (Editörler), Metin Işık ve Ayhan Erdem. *Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim*, Konya: Eğitim Kitabevi.
- DAMLAPINAR, Zülfikar ve DÖNMEZ, İ. Hakan (2003). “İkinci Körfez Savaşı Boyunca Türk Basınının Savaş Söyleminde Çocuk Argümanı”, I. Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı, 13-15 Ekim 2003, İstanbul, s.509-518.
- DORFMAN, Lori (2003). "Studying the News on Public Health: How Content Analysis Supports Media Advocacy", *American Journal of Health Behaviour*, 27 (3), s.217-226.
- ESAMDER (2008). “Eğitim ve Sağlık Muhabirleri Derneği Etik İlkeleri”, <http://www.esamder.org.tr/etik.asp>, Erişim Tarihi: 10.09.2008.
- GANDEY, Allison (2003). *Media Malpractice in Canadian Newspaper Coverage of the Arthritis Drug Celebrex: Guidelines for Journalists Covering Medical News*, Charleton Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ottawa.
- GAZETELER: Hürriyet, Posta, Sabah, Zaman, 01- 30 Eylül 2008 tarihli nüshalar.
- GEORGE, Alexander L. (2003). “İçerik Çözümlemesinde Nicel ve Nitel Yaklaşımlar”, *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi*, Derleyen ve Çeviren: Murat S. Çebi, Ankara: Alternatif Yayınları, s.9-47.
- GÜZ, Nurettin (2005). *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*, Ankara: Nobel Yayınları.

- İSTABİP.ORG (2006), www.istabip.org.tr/bg/2004/186.htm, Erişim Tarihi: 10.04.2006.
- KAHRİMAN, Gülsevil (2013). “Yazılı ve Görsel Basında Çocuk Haberlerinin Seçiminde Eşik Bekçilerinin Rolü”, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KANBER, Rıdvan (2003). Medya ve Sağlık, Ankara: Türk Sağlık-Sen. Yayınları.
- KARPF, Anne (1988). *Doctoring the Media: The Reporting of Health and Medicine*, New York: Roudledge.
- KOÇAK, Abdullah ve ARUN, Özgür (2006). “İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu” *Selçuk İletişim*, 4 (3), s.21-28.
- KUMBASAR, Banu (2006). İstanbul’da Yayınlanan Gazetelerde Sağlık Haberleri, Marmara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- MOYNIHAN, Ray vd. (2000). “Coverage by the News Media of the Benefits and Risks of Medications”, *The New England Journal of Medicine*, 342 (22), s.1645-1650.
- OVA, Nalan (2014). “Türkiye’de Yazılı Basında ‘Çocuk Gelinler’in Temsili”, *Selçuk İletişim*, 2014, 8 (2), s.238-262.
- SEALE, Clive (2003). “Health and Media: An Overview”, *Sociology of Health and Illness*, 25 (6), s.513-531.
- SHUCHMAN, Miriam ve WILKES, Michael S. (1997). “Medical Scientists and Health News Reporting: A Case of Miscommunication”, *Annals of Internal Medicine*, 126 (12), s.976-982.
- STEMPEL III, Guido H. (2003). “İçerik Analizi İçin İstatistiksel Analiz Yöntemleri”, *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi*, (Derleyen ve Çeviren), Murat S. Çebi, Ankara: Alternatif Yayınları, s.189-213.
- STRYKER, Jo Ellen vd. (2008). “Effects of Newspaper Coverage On Public Knowledge About Cancer Prevention: Priming Cancer Prevention Knowledge”, 55th International Communication Association Conference, New York, <http://www.portalcomunicacion.com/ocs/down/stryker.pdf>, Erişim Tarihi: 19.10.2008.

- SÜTLAŞ, Mustafa (2008). “Medya Yazmadıklarından Da Sorumlu Değil mi?”, <http://www.sutlas.gen.tr>, Erişim Tarihi: 30.09.2008.
- ŞEKER, Tülay Bektaş (2004). “Yeni Bir İletişim Teknolojisi Olarak İnternet ve Bilgi Açığı”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- TERKAN, Banu (2005). “Türkiye’de Basın ve Siyaset İlişkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- TEZCAN, Sabahat vd. (2005). “On Ulusal Günlük Gazetede Yayınlanan Koroner Arter Hastalığı ve Risk Faktörleri İle İlgili Yazılar”, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 4 (5), s.253-264.
- VİNCENT, Robyn Scott ve BLACK, Tanya (2013). “Değişen Yaklaşımlar: Her Seferinde Bir Öykü Çocukların Toplumun Engellilere Bakış Açısını Değiştirme Potansiyeli”, Çev. T. Zararsız), I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt 2, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, s.279-298.
- YILDIZ, Hülya (2006). “Medya ve Sağlık: Türk Basınında Sağlık İçerikli Haberlerin Bilgilendirme Potansiyeli”, Gazi Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YILDIZ, İlkay ve TANYILDIZI, Nuray İ. (2015). “Türkiye’de 2012 Yılında Sağlık Haberlerinin Ulusal Yazılı Basında Yer Alış Biçimleri ve Bilgilendirme Düzeyleri (Habertürk, Hürriyet, Posta, Sabah, Sözcü Ve Zaman Gazeteleri Örneği)”, SOBİDER, 2 (2), s. 122-141.
- YUMLU, Konca (1994). Kitle İletişim Kuram ve Araştırmaları, İzmir: Nam.